de Watersnoodramp 1953 : ook in de Augustapolder in Bergen op Zoom

Aanleiding
op dinsdag 16 december 1952 ben ik geboren op (Nieuw-)Borgvliet en in de woning Antwerpsestraatweg 382 en ik woonde daar 28 jaar. Onze achtertuin grensde direct aan de Augustapolder en die polder was ook het speelterrein. Dit gaf dat reden om mij te verdiepen in de gebeurtenissen net na mijn geboorte in die polder tijdens de watersnood in de nacht van zaterdag 31 januari op zondag 1 februari 1953 toen de polder blank kwam te staan. Het is geen compleet verhaal, maar geeft volgens mij wel een algemeen beeld van de situatie toen.

Het betrokken gebied

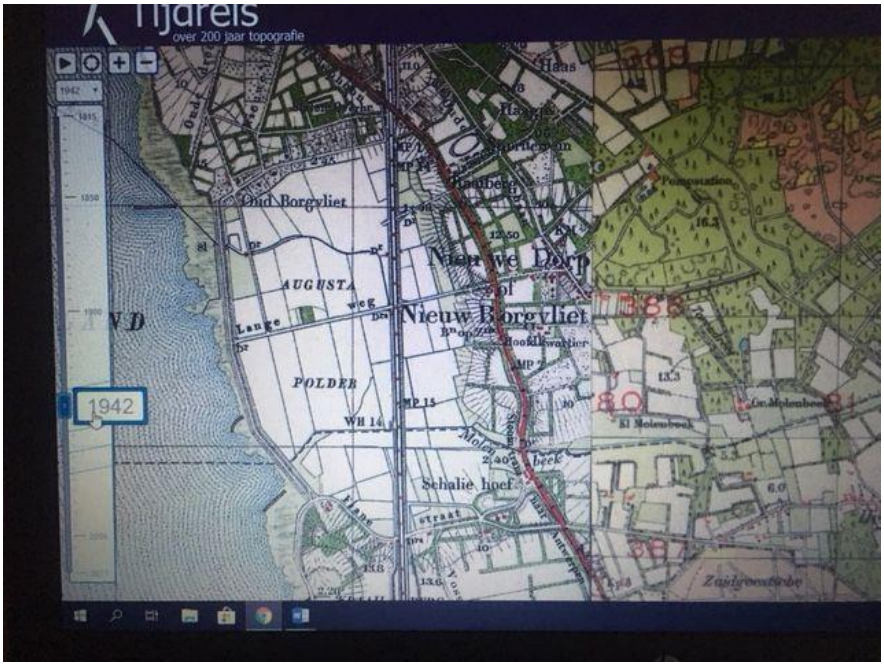

met nog (het gesloopte) wachthuis 14 (WH 14) langs de spoorlijn Bergen op Zoom - Zeeland, dat er op 1 februari 1953 nog stond en als woning in gebruik was. Het huis lag tegen de toenmalige grens met de gemeente Woensdrecht. Ook staat op de kaart met een rode lijn de Antwerpsestraatweg en in de polder tot die straatweg de Langeweg.

Bron: Watersnoodmuseum te Ouwerkerk bij Zierikzee met bij de pijl het wachthuis WH 14 en op achtergrond rechts de Kraaijenberg

Het Wachthuis 14 is beter te zien op onderstaande linkse foto anno 1944/1945 gezien over de tankgracht en tankversperring (foto rechts genomen richting Bergen op Zoom) op de Antwerpsestraatweg in de vallei van de Molenbeek. Bron van beide foto's: beeldbank Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

Nog een foto vanuit Stalenbrug opgenomen in het na vermelde boek Sporen door het water van Jan Matthijssen in 1993, Gebruikt met toestemming van Henk de Jager van Uitgever Stichting Rail Publicaties, nu Uquilair te Rosmalen/Den Bosch per mail op 30 augustus 2018

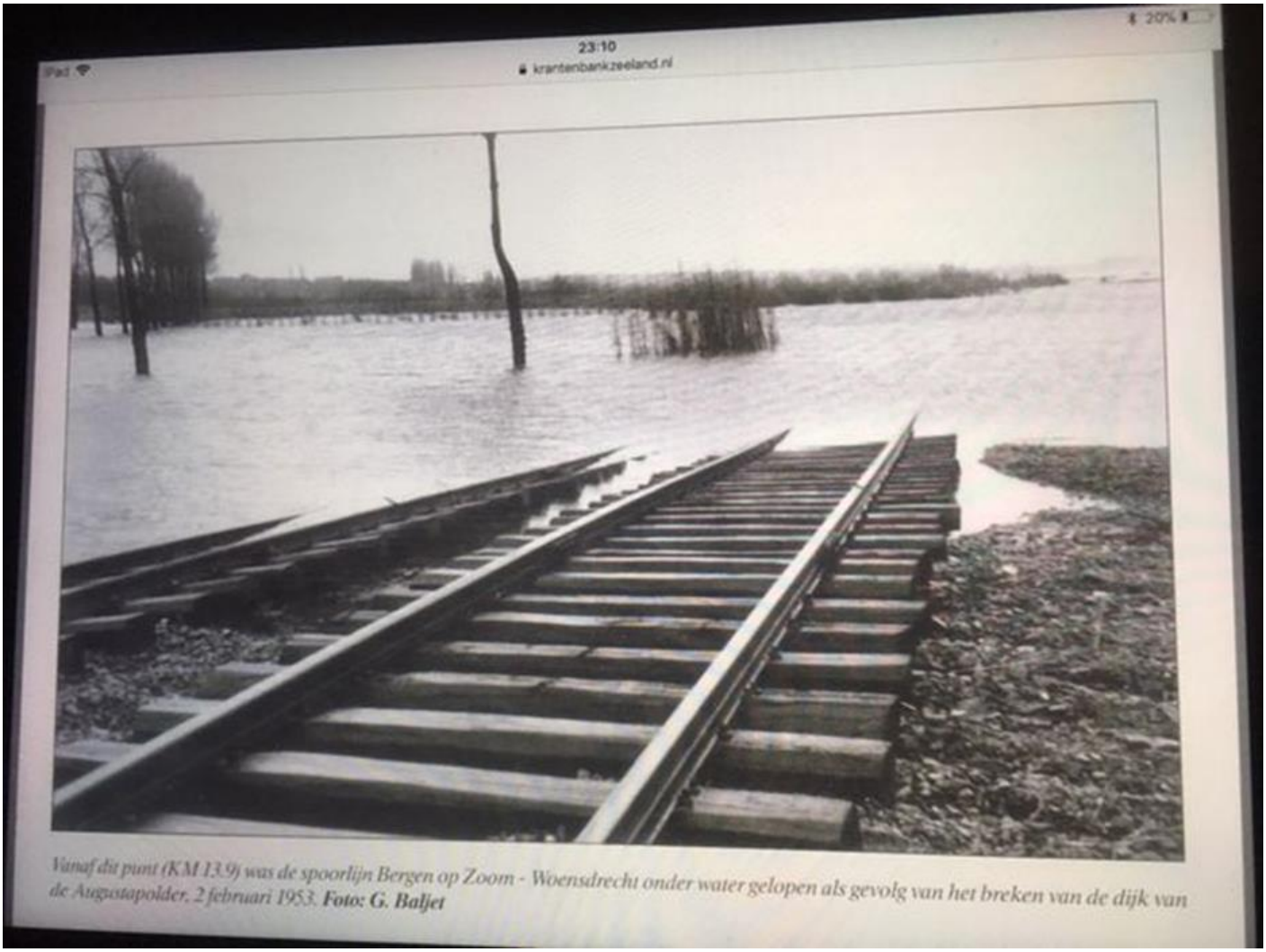

Vanaf dit punt (KM 13,9) was de spoorlijn Bergen op Zoom - Woensdrecht onder water gelopen als gevolg van het breken van de dijk van de Augustapolder, 2 februari 1953. ***Foto: G. Baljet***

In de voormelde voormalige spoorwachterswoning woonde de familie Pieters, zo vermeldt schrijver Marius Broos op pagina 161 van het boek Bergen op Weg, deel 3 Transport over rails (zie verder voetnoot pagina 8). Tevens meldt die schrijver dat hij bij Van Gendt & Loos werkte en dat het gezin in de vroege ochtenduren werd gered. Ook eerder bedoelde boek maakt melding van de redding.

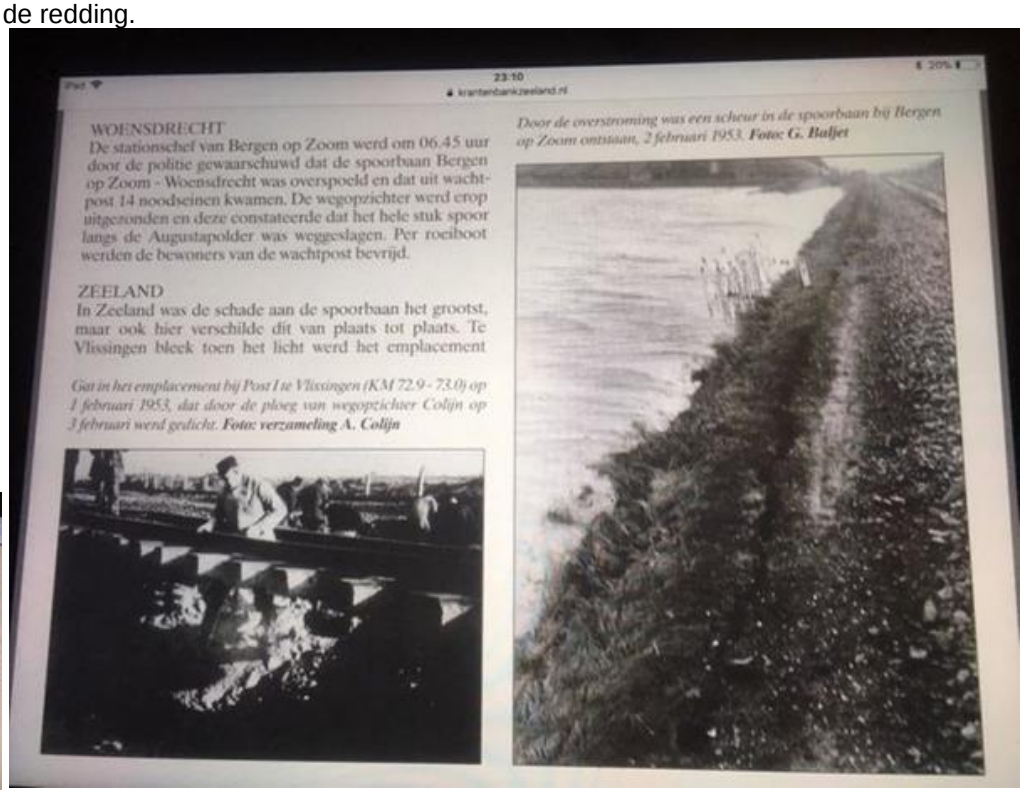

WOENSDRECHT
De stationschef van Bergen op Zoom werd om 06.45 uur door de politie gewaarschuwd dat de spoorbaan Bergen op Zoom - Woensdrecht was overspoeld en dat uit wachtpost 14 noodseinen kwamen. De wegopzichter werd erop uitgezonden en deze constateerde dat het hele stuk spoor langs de Augustapolder was weggeslagen. Per roeiboot werden de bewoners van de wachtpost bevrijd.

ZEELAND
In Zeeland was de schade aan de spoorbaan het grootst, maar ook hier verschilde dit van plaats tot plaats. Te Vlissingen bleek toen het licht werd het emplacement

Gat in het emplacement bij Post I te Vlissingen (KM 72.9 - 73.0) op 1 februari 1953, dat door de ploeg van wegopzichter Colijn op 3 februari werd gedicht. ***Foto: verzameling A. Colijn***

Door de overstroming was een scheur in de spoorbaan bij Bergen op Zoom ontstaan, 2 februari 1953. ***Foto: G. Baljet***

De redding wordt bevestigd door twee van mijn broers.

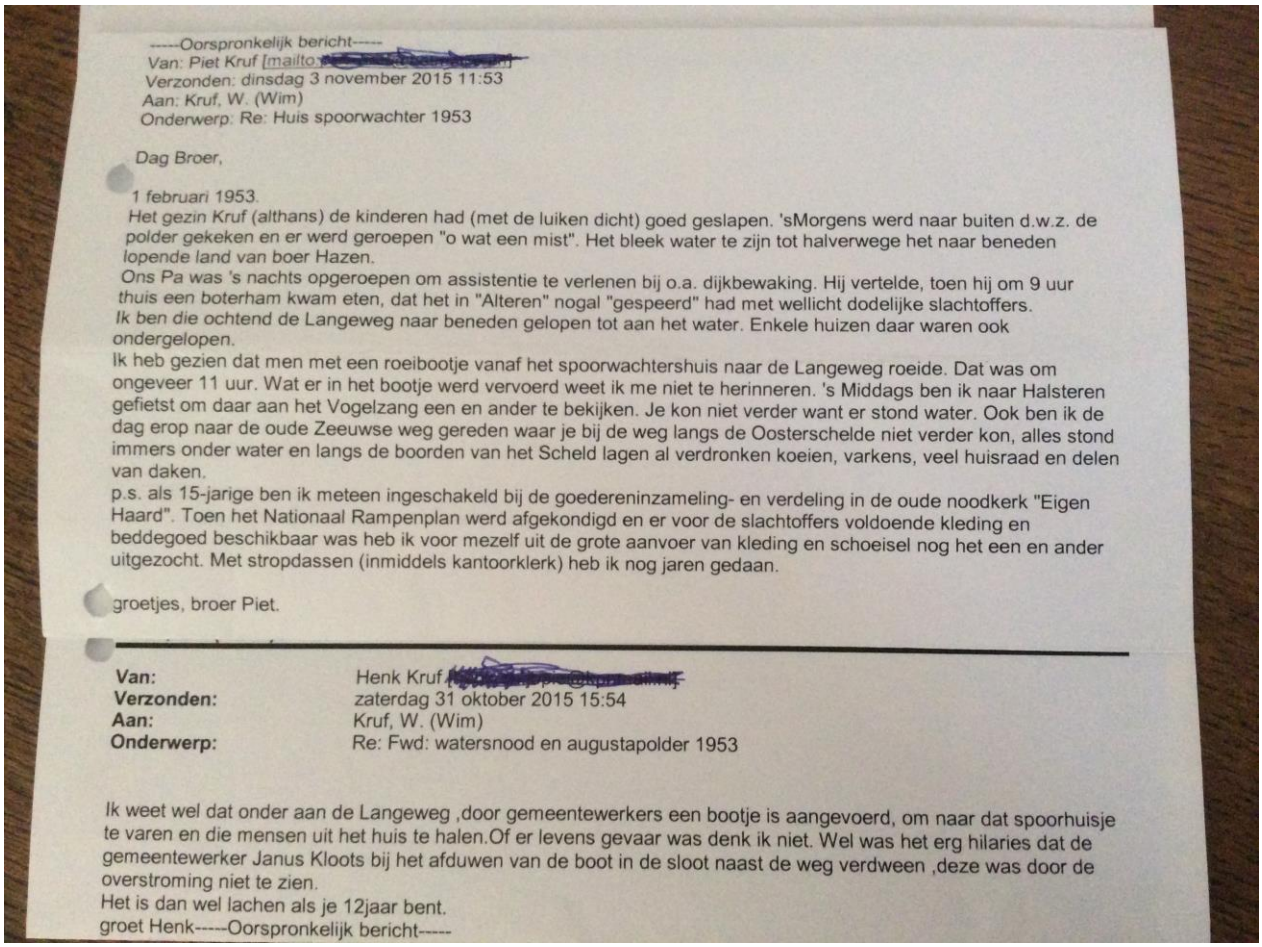

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: Piet Kruf [mailto:[redacted]
Verzonden: dinsdag 3 november 2015 11:53
Aan: Kruf, W. (Wim)
Onderwerp: Re: Huis spoorwachter 1953

Dag Broer,

1 februari 1953.
Het gezin Kruf (althans) de kinderen had (met de luiken dicht) goed geslapen. 'sMorgens werd naar buiten d.w.z. de polder gekeken en er werd geroepen "o wat een mist". Het bleek water te zijn tot halverwege het naar beneden lopende land van boer Hazen.
Ons Pa was 's nachts opgeroepen om assistentie te verlenen bij o.a. dijkbewaking. Hij vertelde, toen hij om 9 uur thuis een boterham kwam eten, dat het in "Alteren" nogal "gespeerd" had met wellicht dodelijke slachtoffers.
Ik ben die ochtend de Langeweg naar beneden gelopen tot aan het water. Enkele huizen daar waren ook ondergelopen.
Ik heb gezien dat men met een roeibootje vanaf het spoorwachtershuis naar de Langeweg roeide. Dat was om ongeveer 11 uur. Wat er in het bootje werd vervoerd weet ik me niet te herinneren. 's Middags ben ik naar Halsteren gefietst om daar aan het Vogelzang een en ander te bekijken. Je kon niet verder want er stond water. Ook ben ik de dag erop naar de oude Zeeuwse weg gereden waar je bij de weg langs de Oosterschelde niet verder kon, alles stond immers onder water en langs de boorden van het Scheld lagen al verdronken koeien, varkens, veel huisraad en delen van daken.
p.s. als 15-jarige ben ik meteen ingeschakeld bij de goedereninzameling- en verdeling in de oude noodkerk "Eigen Haard". Toen het Nationaal Rampenplan werd afgekondigd en er voor de slachtoffers voldoende kleding en beddegoed beschikbaar was heb ik voor mezelf uit de grote aanvoer van kleding en schoeisel nog het een en ander uitgezocht. Met stropdassen (inmiddels kantoorklerk) heb ik nog jaren gedaan.

groetjes, broer Piet.

Van: Henk Kruf [redacted]
Verzonden: zaterdag 31 oktober 2015 15:54
Aan: Kruf, W. (Wim)
Onderwerp: Re: Fwd: watersnood en augustapolder 1953

Ik weet wel dat onder aan de Langeweg ,door gemeentewerkers een bootje is aangevoerd, om naar dat spoorhuisje te varen en die mensen uit het huis te halen.Of er levens gevaar was denk ik niet. Wel was het erg hilaries dat de gemeentewerker Janus Kloots bij het afduwen van de boot in de sloot naast de weg verdween ,deze was door de overstroming niet te zien.
Het is dan wel lachen als je 12jaar bent.
groet Henk-----Oorspronkelijk bericht-----

Voetnoot bij getuigenissen van mijn broers : de woorden “wat een mist” zijn mij bevestigd door mevrouw Wies Raaijmakers – Suikerbuik, toen bewoonster van de Maarten Trompstraat op Borgvliet. De tuin van haar woning lag tegen de ongeveer 2 meter lager gelegen polder. Het water kwam tot die hoogtegrens. Iets wat kan kloppen want Heintje van Broekhoven, nu in de 90 jaar oud, die in één van de onderste wonende buren kwam. woningen van de Langeweg woonde, vertelde mij dat het water, maar net in de woning van de lager. Toenmalig buurtbewoner Arthur Suijkerbuijk vertelde mij: de twee onderste woningen stonden blank. De gememoreerde oude noodkerk stond aan de Frans Halsstraat op Nieuw-Borgvliet waar nu de brede school Het Palet staat.

Foto van spoorlijn kort na overstroming door de Augustapolder (richting Bergen op Zoom vermoed ik zeer sterk)
Bron : www.Utrechtsarchief/beeldmateriaal (catalogusnummer 152841) met beschrijving : Afbeelding van de weggespoelde spoorlijn te Kraaienberg (bij Bergen op Zoom) kort na de watersnoodramp.

Ook deze situatie kent een getuige volgens de webside van de PZC (Provinciaal Zeeuwse Courant) d.d. 31-01-18, 12:50 in de persoon van Irma Timmermans-van Iwaarden, die van de Brabantse Wal over de polder uitkeek en die ik ook nog telefonisch heb gesproken. Voor het gehele getuigenis kan de wbsite van de PZC worden bezocht.

w.pzc.nl/zeeuws-nieuws/de-spoorrails-staken-verbogen-boven-het-water-uit~a17f134f/

Regio Algemeen Sport Video Koken & Eten

▲ Oostdijk in 1953. © ANP

De spoorrails staken verbogen boven het water uit

GETUIGENIS | Op de Antwerpsestraatweg 454 in Bergen op Zoom (Borgvliet) woonden wij als gezin met baby Wim. De eerste etage gaf vanuit de woonkamer een weids uitzicht op de polders en Oosterschelde.

Irma Timmermans-van Iwaarden 31-01-18, 12:50

0 Reacties

's Morgens vroeg zagen wij met verbijstering alles onder water staan, een grote watervlakte, de spoorrails staken verbogen boven het water uit. Zou heel Zeeland onder water staan? Mijn ouders en familie woonden in Oostdijk. Hoe zou het daar zijn? Ik had toen het idee dat vele Zeeuwen gevlucht waren (wat wisten wij van een watersnood?)

Maar na de redding/evacuatie schijnt wel een naar voorval te zijn geweest.

Nieuwe Leidsche Courant WOENSDAG 18 FEBRUARI 1953

Bergen op Zoom: In de Augustapolder is de in het water staande en verlaten spoorwachterswoning totaal geplunderd. De vrouw des huizes, die de dag tevoren een baby had gekregen, werd in de rampnacht met levensgevaar gered. De baby is later overleden.

De spoorwachter vond in zijn woning leeggeroofd, kasten zijn opengebroken en kleding die niet goed meer was, is in het slijk op de vloeren gegooid.

Bron: https://leiden.courant.nu/issue/NLC/1953-02-18/

Dat er een kind is geboren bij het gezin Pieters – Voois blijkt ook uit de krant

Brabants Nieuwsblad Vrijdag 13 Februari 1953

Voor God, Koningin en Vaderland — WAARIN OPGENOMEN D'GBLAD „DE GRONDWET" EN „DE ZOOM"

BURGERLIJKE STAND

Van 1 t/m 13 Februari. Geboren: Robertus z. van A. Pieters-Voois;

(bron: op microfiche bij Westbrabants Archief)

Echter of dit kind is overleden is zeer de vraag. Onderzoek in het 1e kwartaal 2018 :berichten in de burgerlijke stand van toen gaven geen bericht van overlijden te zien en in een overlijdensadvertentie van een familielid van veel latere datum wordt nog een Rob vermeld als in leven. Ook de gesproken Arthur Suijkerbuijk herinnerde zich geen overlijden. Wel herinnert Jo Bernaards, die toen op de Antwerpsetstraatweg 424 woonde bij haar ouders, zich dat haar opa De Crom, die ook in de woning in de polder woonde, is gered en bij hun in kwam wonen. Opa werkte immer bij de spoorwegen.

Ook de woning op de volgende pagina die in de Fianestraat (situatie 2018) aan de rand van de polder bij de Kraaijenberg en tegen de spoorlijn staat, stond in het water, aldus Geert Suijkerbuijk, de jongste van de toenmalige bewoners. Het water stond een meter hoog en éénmalig binnen. Zij verhuisden later naar de Oude Huijbergsebaan op Nieuw-Borgvliet om later mijn buren te worden aan de Antwerpsestraatweg.

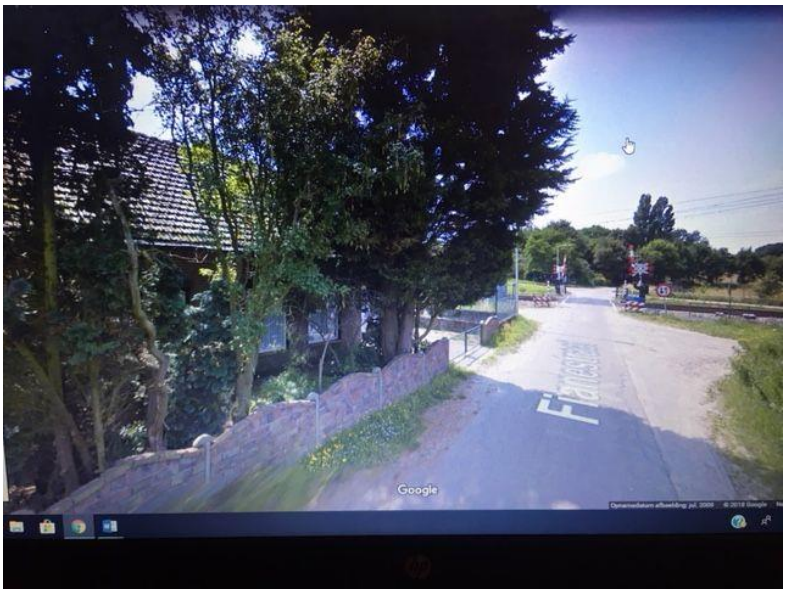

(bron Google Maps, augustus 2018) op de achtergrond De Kraaijenberg

Overigens volgens een jaren geleden gedane mededeling van Adrie Goossens, landbouwer op de in het begin van de jaren 1970 gesloopte boederij Schalehoef in het Molenbeekdal aan de Antwerpsestraatweg, stond het water éénmalig en één meter hoog in de boerderij en tot in het Molenbeekdal. Volgens zijn jongere broer Jan was het 1 tot 1,5 meter. En mijn broer Piet vertelde dat hij op maandag door een laag(je) water over de Antwerpsestraatweg door het Molenbeekdal kon fietsen tot bij Rilland. Deze verhalen worden bevestigd door de krant van toen.

Brabants Nieuwsblad

Voor God, Koningin en Vaderland — WAARIN OPGENOMEN DAGBLAD „DE GRONDWET" EN „DE ZOOM"

Maandag 2 Febr. 1953

In de Augusta-polder, welke ook geheel werd overspoeld, werd ook enig vee het slachtoffer van de watersnood.

Daar het water vanuit de Augustapolder nabij Schalkhoef de Antwerpsestraatweg overspoelde en een 15 tal H.A. aan de andere zijde van de Antwerpsestraatweg onder water werd gezet, bestond Zondagmorgen nog even de vrees, dat de weg het niet zou houden, waardoor het verkeer naar Zeeland zou worden afgesneden. In de ochtend had wel enige vertraging in het verkeer plaats, doch gelukkig werd de vrees niet bewaarheid en kon het verkeer weer geheel worden hersteld en verder normaal worden onderhouden.

(bron: op microfiche bij Westbrabants Archief)

Gezien het belang van een functionerende spoorlijn naar Zeeland in verband met dijkherstel werd het herstellen van de dijk van en de spoorlijn in de Augustapolder voortvarend aangepakt.

GOES - Watersnoodramp. Reparatie aan de spoorlijn tussen Goes en Bergen op Zoom.
ANP PHOTO R. WINTERBERGER

Bergen op Zoom – bijna zelfde plek op 29 augustus 2018
Fotograaf Willem Kruf

Bron: website ANP-historisch fotoarchief

Toelichting : Goes is onjuist: kijk links en rechts van kraan op de linkse foto en links en rechts van de grote boom op de rechtse foto : op beide foto's links de Stalenbrug en rechts de Antwerpsestraatweg.
Ook de schrijvende pers had aandacht

Bron : alle volgende artikelen zijn van website Delpher/kranten

de Volkskrant
KATHOLIEK DAGBLAD VOOR NEDERLAND — DONDERDAG 12 FEBRUARI 1953

Wat dat aanbelangt kunnen de poldergasten van rond Bergen op Zoom er óók mee terecht. Evenzeer bij licht van in de wind zwierende schijnwerpers, want ook hier brengt de nacht geen rust. Maar „opzinken" is er in de Augustapolder bezuiden Bergen niet bij. Met deze vakterm bedoelen de dijkwerkers het stuk voor stuk in het dijkgat en óp elkaar neerlaten van met stenen en zand verzwaarde zinkstukken van gevlochten rijshout. Een tijdrovend karwei, dat opzinken tot men boven de waterspiegel uit is; het is slechts nodig in zodanig diepe dijkgaten, dat er bij vloed èn eb stroming doorheen gaat. Stroming die zand-zonder-meer radicaal zou wegspoelen zodra het in het gat wordt gestort.

„De Spoor" repareert zichzelf. Maar het is ter beveiliging van de spoordijk zèlf, dat de Amsterdamse Ballastmaatschappij en het volk van Dirk van Blankevoort de nachten aan de dagen breien om de Scheldedijk te dichten. Als gezegd: „opzinken" is hier niet nodig; zelfs bij normaal hoog tij dringt het Scheldewater over de slikschorren niet meer in de dijkgaten. Integendeel: het opdringende water blijft meters vóór de dijkvoet staan. Een gelukkige omstandigheid die ingenieur Otto Meekel, technisch hoofdambtenaar der Unie van Waterschappen, terdege heeft uitgebuit. Het

.....

En het overstromingswater? Het bejaarde stoomgemaaltje hier is nog goed voor 75 kubieke meter water per minuut en voorwaar: het water in de Augustapolder zakt om zo te zeggen ziender-ogen. De draglines die meneer Den Hollander liet aanrukken om zijn eigen spoortje zélf te lappen, konden op de drooggevallen ijzeren weg hun werk al beginnen.

Het eerste spoor/baanvak ligt bijna weer op zijn plaats:

Het Vrije Volk *Donderdag 12 Februari 1953*

Hard wordt ook het tweede grote object — Bergen op Zoom-Goes — aangepakt. Ongeveer 1400 meter volkomen weggeslagen spoorrails in de Augustapolder ten zuiden van Bergen op Zoom zal volgende week gerepareerd zijn.

De dijkdoorbraak wordt niet gemeld op de tekening in de

PANORAMA

40ste Jaarg., no 8 — Verschijnt wekelijks, abonnementsprijs 30 ct. Losse nummers 35 ct. Voor België 6 frank — 20 Febr. 1953

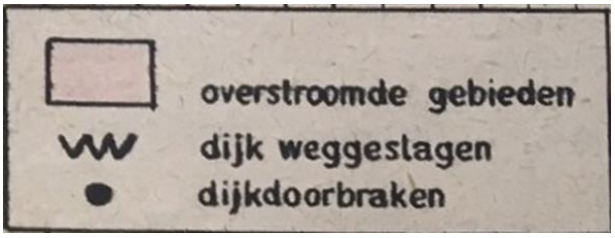

Het tweede spoor duurt wat langer:

Nieuwe Amsterdamsche Courant
ALGEMEEN HANDELSBLAD ZATERDAG 7 MAART 1953

Het treinverkeer in de richting Zeeland wordt nog altijd belemmerd door het enkelvoudige spoortje van Bergen op Zoom tot Kraayenberg in de Augustapolder. Het zal nog enige weken duren vooraleer hier ook de tweede spoorbaan weer berijdbaar is. Het dijklichaam van de spoorbaan is al wel dusdanig verzwaard, dat over het enkelvoudig spoor met normale snelheid kan gereden worden.

maar is kort daarna ook gereed

Het Vrije Volk
Woensdag 18 Maart 1953

Ongeveer een week na de springvloed kon er ook gewerkt worden aan de spoorbaan tussen Bergen op Zoom en Woensdrecht. Daar, in de Augusta-polder had de baan over een lengte van 1400 meter onder water gestaan.

De spoorrails waren voor een deel in de sloot naast de baan terechtgekomen. Met een werktrein trok men zuidwaarts. En toen ook dat karwei in Februari ten einde was, werd het mogelijk de volgende beschadiging, die bij Rilland-Bath te bereiken.

Op pagina 9 en 10 staan delen van het begin de jaren 1960 verscheen een lijvig verslag in boekvorm van de herstelwerkzaamheden rond de watersnoodramp. Later ook een master thesis die een aantal jaar geleden (bij gelegenheid van 60 jaar na watersnood) op de website van repository TU Delft stond.

Voetnoot bedoeld bovenaan op pagina 3:

Bergen op Weg is een serie van 3 boeken betreffende de geschiedenis van transport en logistiek in Bergen op Zoom en omstreken die zijn uitgegeven in 2014 door de Stichting Industrieel Erfgoed Bergen op Zoom, nu onderdeel van de Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom. Deel 3 bevat naast geschiedenis van de spoorweg ook die van de tramwegen. Ook de tramweg door Nieuw-Borgvliet.

Eindversie opgemaakt
onder dankzegging aan allen die een bijdrage hebben geleverd
te Bergen op Zoom op 31 augustus 2018, herzien 7 november 2018 en 2 juni 2019

Willem Kruf

De tekeningen van de plaatsen van de dijkdoorbraken en de dijkprofielen op die plaatsen

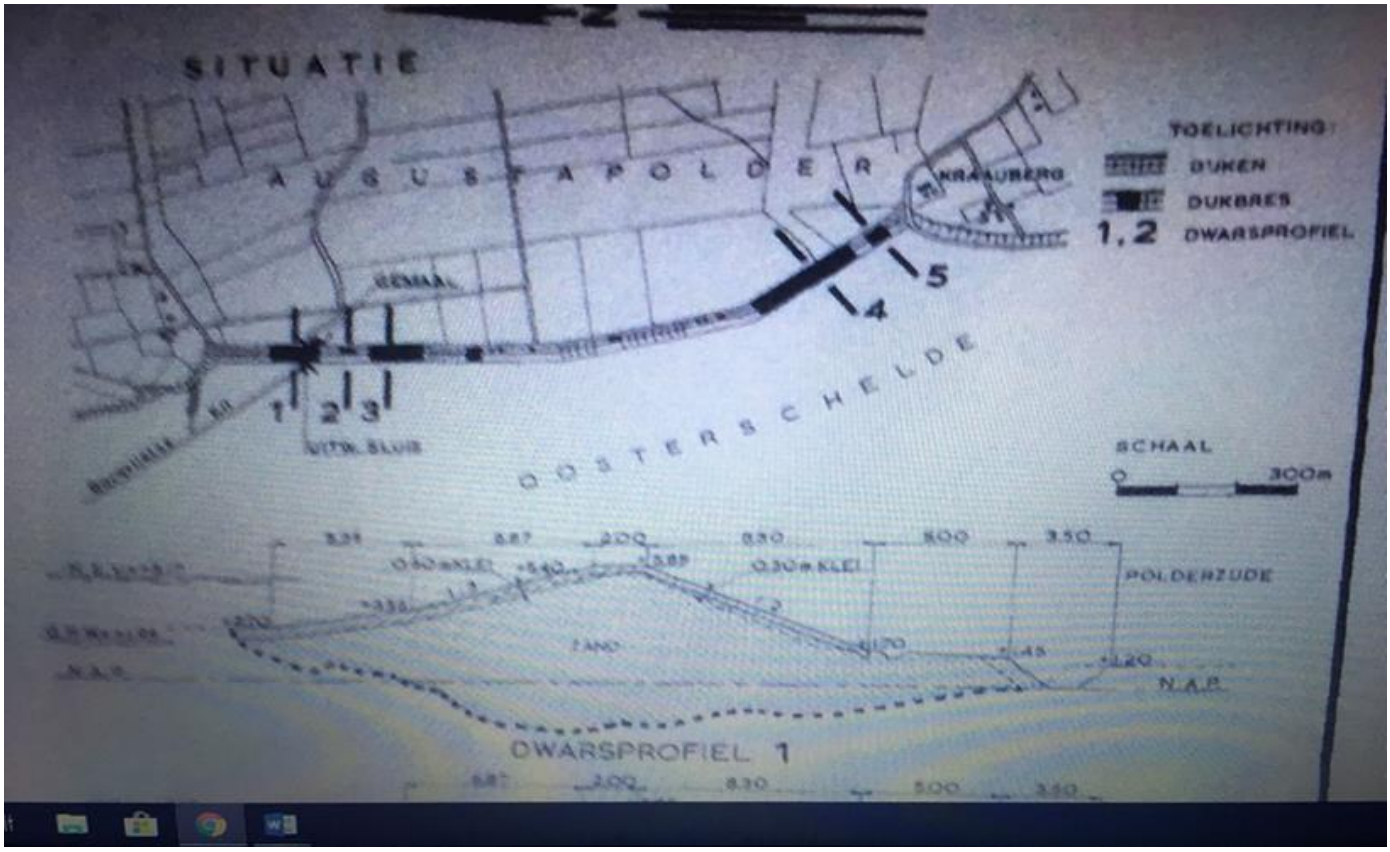

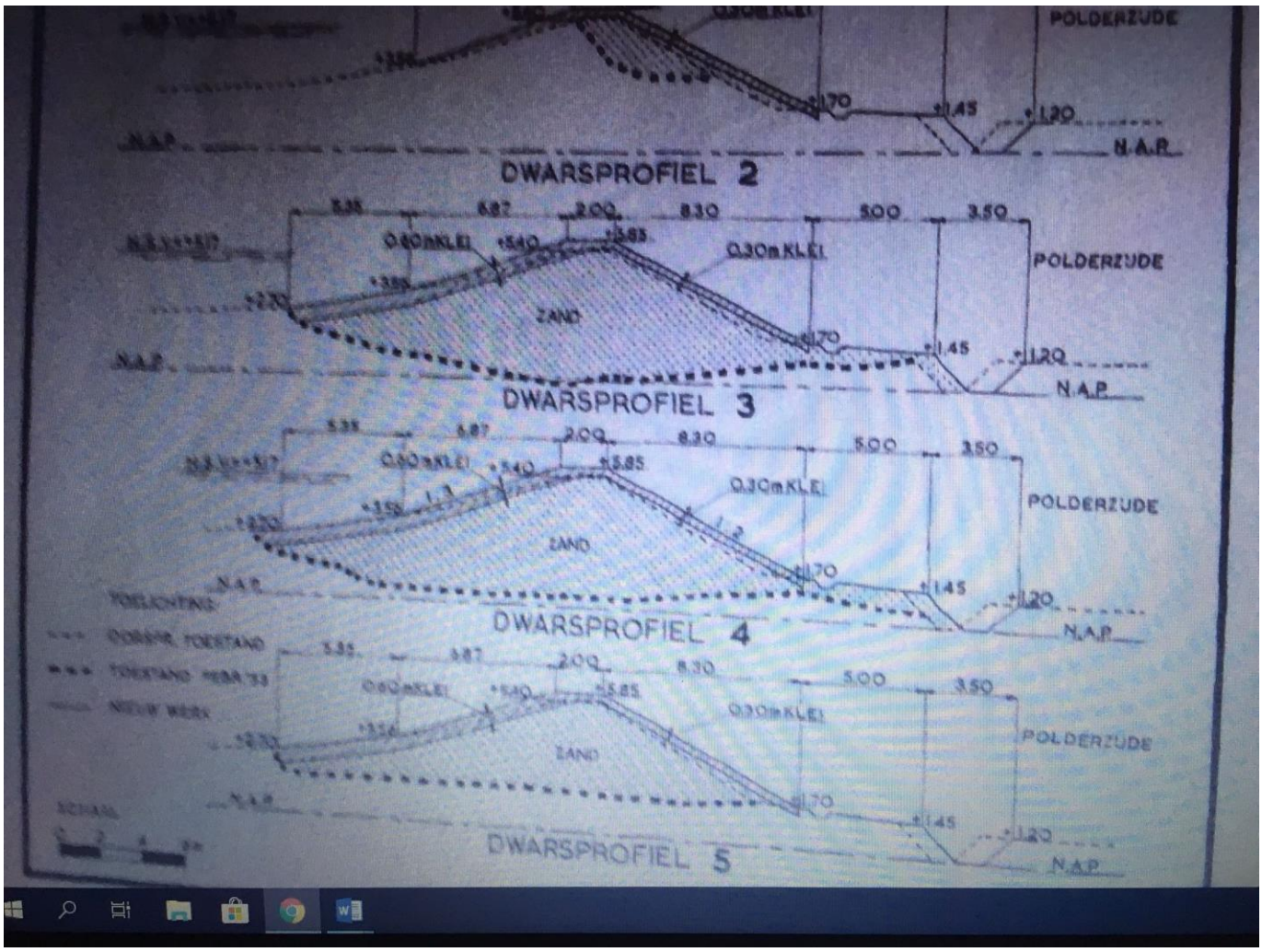

Het geschreven verslag van de herstelwerkzaamheden

Augustapolder

Op 1 februari 1953 ontstonden in de zeedijk 6 enige beschadigingen aan de taluds en de kruin. D plaatselijk 2 à 4 m hieronder. Door het hoge voorla stroomgaten voorkomen.

3 gereed. De herstelkosten bedroegen ca. / 200.000.

6 bressen, lang resp. 93, 28, 100, 29, 209 en 39 m, en De diepte der bressen lag op binnenbermhoogte en orland en de brede buitenberm werd het vormen van

692

Door de inundatie van de Augustapolder kwam de spoorlijn naar Zeeland onder water te staan; de spoorbaan werd bovendien over grote gedeelten vernield.

Op 1 februari 1953 werd door 60 militairen begonnen met het maken van een noodkade voor één der bressen, welke achter 's middags door hoog water werd vernield.

In overleg met de provinciale waterstaat werd door het polderbestuur het Technisch Bureau van de Unie van Waterschapsbonden belast met de leiding van het herstel.

Op 4 februari 1953 werd aangevangen met het opwerpen van noodkeringen tot een hoogte van N.A.P. + 4 m voor de bressen met behulp van 2 bulldozers en 2 draglines. De spoorbaan werd door de Nederlandse Spoorwegen hersteld, zodat op 16 februari 1953 de eerste zandtrein naar Rilland-Bath op Zuid-Beveland kon rijden voor zandaanvoer ten behoeve van de werkzaamheden aan de Vierde Weg aldaar, die vooraf moesten gaan aan de afsluiting van het stroomgat in de hoofdwaterkering in dit gebied.

Door een gegraven geul in het schor kon 50 cm van het inundatiewater uit de 130 ha grote polder natuurlijk worden geloosd. De rest werd uitgemalen door het herstelde gemaal.

Op 22 februari was het normale polderpeil weer bereikt (fig. 4.213).

Op 17 februari werd het definitieve herstel aan een aannemer opgedragen.

De dijk werd ter plaatse van de bressen afgewerkt volgens een verzwaard profiel met een kruinhoogte van N.A.P. + 5.85 m (fig. 4.218).

Het benodigde zand voor de dijkkern werd betrokken van de Brombeer nabij Bergen op Zoom en per vrachtauto aangevoerd.

Na profilering van het zandlichaam werd op het buitentalud en de kruin een kleibekleding, dik 0,60 m, en op het binnentalud een bekleding, dik 0,30 m, aangebracht.

De klei werd ontleend aan het voorliggende schor en uit putten in de Geertruidapolder.

De onderste gedeelten van de nieuwe dijkvakken werden bezood; de rest werd ingezaaid en bekramd.

Het herstel kwam op 12 augustus 1953 gereed; de kosten bedroegen ca. / 270.000.